

In de Regeling Cultuureducatie vmbo vso pro spreken we over het bevorderen van het creatief vermogen van de leerling. Dit sluit aan bij curriculum.nu. In het leergebied Kunst & Cultuur staat het artistiek-creatief vermogen van de leerling centraal. **Dit vermogen stelt leerlingen in staat om verbeeldingskracht te gebruiken om artistiek werk te (re)produceren en zo betekenis te geven aan wat zij maken, alleen of met anderen samen. Wij zien het creatief vermogen breder dan alleen artistiek: in de toekomst wordt er steeds vaker een beroep gedaan op het vermogen van leerlingen om hun creativiteit aan te spreken, ook buiten de artistieke context. Denk bijvoorbeeld aan problemen oplossen, samenwerken, verbanden leggen en buiten de gebaande paden denken.**

Waar moet je dan aan denken als je het creatief vermogen van leerlingen wil vergroten? Er is geen eenduidige definitie van creativiteit, maar het gaat bij creativiteit wel altijd om het produceren of betekenis geven van iets nieuws. Het creatief vermogen kan worden gestimuleerd door het proces waarin leerlingen creatieve maak- en denkstrategieën leren toepassen, te herhalen. Dus hoe vaker een leerling dit doet, hoe beter hij erin wordt. Wij hebben in dit document informatie over creatief vermogen bij elkaar gezet. We hopen jullie hiermee inspiratie en een basis te geven om met de school in gesprek te gaan, gerichte keuzes te maken in je proces en die goed te kunnen verwoorden in je projectplan.

Curriculum.nu

Door artistiek werk te maken, kunst mee te maken en betekenis te geven, ontwikkelen leerlingen een artistiek-creatief vermogen. Dit vermogen stelt leerlingen in staat in maak- en denkstrategieën om verbeeldingskracht te gebruiken.

Het artistiek vermogen is gericht op de verbeelding of verklanking van onder andere ervaringen in een kunstzinnige uiting met behulp van technieken, materialen en middelen. Leerlingen ontwikkelen creatief vermogen in een iteratief proces (een proces dat de leerling keer op keer doorloopt) waarin creatieve maak- en denkstrategieën centraal staan. Leerlingen leren op verschillende manieren te maken, op verschillende manieren te denken, op verschillende manieren betekenis te geven en op verschillende manieren te reflecteren op het (eigen) werk- en leerproces.

Creatieve **maakstrategieën** richten zich op vaardigheden als spelen, (intuïtief) experimenteren, improviseren, interpreteren van bestaand werk en onderzoek in (bewegend) beeld, klank, woord en met beweging in relatie tot de ruimte of omgeving. Ook een combinatie van deze vormen is mogelijk. Leerlingen ontdekken de (on)mogelijkheden van materialen en middelen, maken keuzes en leren zich artistiek-creatief uit te drukken.

(Creatieve) **denkstrategieën** richten zich op onderzoeken, kritisch en filosofisch bevragen en analyseren van artistieke uitingen. Leerlingen worden gestimuleerd zich te verplaatsen in andere zienswijzen en leren verschillende standpunten in te nemen. In dialoog met medeleerlingen en professionals leren leerlingen gedachten te formuleren, opvattingen te onderbouwen en vakbegrippen toe te passen.

Brede vaardigheden die hierbij worden ingezet:

- manier van denken en handelen:
creatief denken en (praktisch) handelen, probleemoplossend denken en (praktisch) handelen, kritisch denken

- manieren van omgaan met anderen
communiceren, samenwerken, sociale en culturele vaardigheden
- manieren van jezelf kennen
oriëntatie op jezelf je studie en je loopbaan

Wil je meer hierover lezen, kijk dan op www.curriculum.nu (bouwstenen/ leergebied Kunst & Cultuur).

Onderzoek TNO

TNO heeft onderzoek gedaan naar creatief vermogen (TNO 2015R11421). Hieronder benoemen we een aantal punten uit het onderzoek, waarin uiteen wordt gezet wat het belang is van het creatief vermogen, aan welke competenties je moet denken en welke rol scholen daarin hebben.

Onze samenleving verandert van een industriële maatschappij naar een informatie- of kennismaatschappij. Om jongeren hier goed op voor te bereiden moeten zij competenties ontwikkelen waaraan behoefte is in de kennismaatschappij. Niet alleen het vergaren en uitwisselen van kennis is belangrijk, maar ook het bepalen van de betekenis van de informatie (interpretatie).

Jongeren moeten worden opgeleid voor functies die nu nog niet bestaan. De aanname is dat die functies vragen om nieuwe competenties: de 21ste eeuwse vaardigheden: samenwerking, communicatie, ICT geletterdheid, sociale en/of culturele vaardigheden. Daarnaast worden creativiteit, kritisch denken en probleemoplosvaardigheden genoemd.

Leerlingen zijn meer gemotiveerd als een groot beroep wordt gedaan op hun creatieve vermogens, hun leren krijgt grotere diepgang en kwaliteit, met als gevolg dat de prestaties vooruit gaan. Creativiteit draagt bij aan het oplossen van problemen met een focus op het verkennen van het probleem (nieuwsgierig) en het bedenken van en spelen met oplossingen (divergent thinking).

Er bestaan veel definities van creativiteit, maar geen enkele wordt unaniem geaccepteerd. Wel zijn er uitgangspunten die door veel definities worden gedragen:

- creativiteit is nodig om succesvol te zijn
- creativiteit is ontwikkelbaar
- creativiteit heeft niveaus
- creatieve eigenschappen van een individu zijn observeerbaar
- creativiteit is complex en veelzijdig
- creativiteit wordt sterk beïnvloed door context en sociale factoren

Creativiteit is ontwikkelbaar. Daarom kan het ook gemeten worden. TNO heeft zich gericht op het meten van de generieke competenties van creatief vermogen op individueel niveau en op de steun die leerlingen ervaren bij het inzetten van creatief vermogen in kaart brengt, om zo meer inzicht te krijgen in de invloed van de context.

De competenties rondom creatief vermogen zijn:

- nieuwsgierig
bewust ruimte nemen om niet direct te handelen, jezelf afvragen of en hoe dingen zijn, vragen stellen, verkennen/problemen verkennen
- vindingrijk
verschillende oplossingsmogelijkheden bedenken, spelen met oplossingsmogelijkheden, nieuwe dingen maken, nieuwe combinaties maken, vertrouwen op ingevingen/intuïtie
- volhardend
ook doorgaan als het moeilijk is, omgaan met onzekerheid/vragen open durven laten, durven falen
- anders durven zijn
jezelf toestaan een ander pad te kiezen, ook als anderen dat geen goed idee vinden, lef, zelfvertrouwen, assertief, eigenheid

- interacterend met anderen
gevraagd en ongevraagd feedback geven en ontvangen, op proces, op resultaat, delen van je product of idee, leren van anderen
- output gericht
(kritisch) reflecteren op product en proces, learning by doing, besluiten leren maken, convergerend denken, aan eigen kwaliteitsnormen voldoen, oog voor detail
- trots op je werk
communiceren over je product, vertrouwen op je ideeën

De school (invloed van de context) speelt een belangrijke rol als het gaat om:

- richting
de mate waarin scholen duidelijk maken wat creatief vermogen is, hoe leerlingen het kunnen inzetten en wat er op dit gebied van leerlingen wordt verwacht
- ruimte
de mate waarin leerlingen het gevoel hebben de ruimte te krijgen om hun creatief vermogen in te zetten
- ruggensteun
de mate waarin leerlingen zich door de school gesteund voelen om hun creatief vermogen in te zetten en te vergroten

TNO hield het onderzoek onder leerlingen vmbo-t, havo en vwo.

38% van de leerlingen is creatief vaardig tot zeer vaardig (hoge score op alle competenties)

11% van de leerlingen is creatief minder vaardig (lage score op alle competenties)

De rest zit daar tussenin (hoge en lage scores op verschillende competenties). Leerlingen die een lager type onderwijs volgen geven zichzelf een lagere score op de meeste competenties van creatief vermogen dan leerlingen die een hoger type onderwijs volgen. Dit kan volgens het onderzoek te maken hebben met de factor intelligentie, maar het kan ook worden veroorzaakt doordat leerlingen op lagere typen onderwijs misschien minder uitgedaagd worden om hun creatief vermogen in te zetten (door lesmaterialen, werkvormen of didactisch handelen van de docent).

Scholen geven aan op zoek te zijn naar goede interventies om in te zetten in de onderwijspraktijk. Er is vooral een tekort aan interventies met een integrale benadering, waarbij lesmaterialen, werkvormen en didactisch handelen in samenhang ingezet worden. Daar ligt dus een mooie uitdaging voor de aanvragers op de Regeling Cultuureducatie vmbo vso pro!

Het hele onderzoek is terug te vinden op www.tno.nl

Wil je een voorbeeld zien van hoe je creatief vermogen toe kunt passen in het onderwijs? Laat je dan inspireren op www.creatiefvermogenutrecht.nl

CULTUUREDUCATIE
VMBO VSO PRO
cultuurparticipatie.nl/vmbo